

Rådjur

Har du fått ovälkommet besök av rådjur i din trädgård? Här finns information från miljö- och hälsoskyddskontoret om vad du som enskild fastighetsägare kan göra för att förebygga problemet.

Föda

Rådjuret strävar ständigt efter att finna den bästa födan med högt näringsinnehåll och hög smältbarhet, dvs. föda utan alltför högt fiberinnehåll. För att få i sig sådan föda kan djuret inte beta slumpmässigt utan väljer sin föda noga. Vintertid äter rådjur främst bärris och ljung. Om snödjupet förhindrar bete av de växtarterna äter de istället kvistar från barr- och lövträd. Både gran och tall utgör föda för rådjur men de föredrar tall.

Bland lövträden dominerar främst sälg och vide, björk, asp, ask, brakved, olvon och rönn. Al, lönn och bok tycks vara mindre populära. Vintergröna växter kan också ingå i dieten. Rådjuret är inte utpräglade gräsätare, men under senvinter, vår och försommar kan en del gräs, främst kruståtel ingå i födointaget. Totalt kan rådjur inom ett område beta mer än 100 växtarter under ett år. Rådjuret äter cirka 2,5 kg föda per djur och dygn under växtsäsongen, bland annat för att bygga upp en fettreserv inför vintern. Vintertid ställer normalt rådjuret om matsmältningen till ett magrare foderintag med behovet av cirka 0,5 kg föda per djur och dygn.

Förebyggande åtgärder

Stängsel

Anledningen till att rådjur alltmer söker sig till tätbebyggda områden är utbudet av föda på tomtmark och i parker. Det effektivaste sättet att hålla rådjuren borta är naturligtvis att hägna in området man vill skydda. I praktiken innebär det att man använder sig av ca två meter höga nätstängsel med högst 15 cm maskor. Stängslen måste vara täta nedtill då rådjuren ofta kryper under dem om det finns glipor.

Växter

För att undvika att få in rådjur i sin egen trädgård kan man förebygga med alternativa växter som inte attraherar rådjuren. På webbplatsen www.odla.nu kan du läsa mer om alternativa växter. En annan åtgärd i förebyggande syfte är att kontinuerligt plocka upp frukt som faller till marken, en åtgärd som med fördel kan ske genom grannsamverkan.

Skrämselanordningar

Skrämselanordningar som är avsedda att skrämja bort rådjuren genom obehagliga ljud, lukter eller synintryck har använts på många håll. De flesta erfarenheter talar dock för att djuren snabbt vänjer sig vid dessa och ignorerar dem inom en tidsperiod av några dagar eller ett par veckor.

Avskräckande ämnen

Den metod som i praktiken fått den största användningen är att spruta eller på annat sätt placera något avskräckande ämne på plantor som man vill skydda. Det finns dock nackdelar även med den metoden. Ibland betar djuren på plantorna ändå och många av preparaten kan skada eller missfärga plantorna.

Miljö- och hälsoskyddskontoret

Senast reviderad: 2010-01-29

Övrigt

Övriga förslag till åtgärder som förekommer i t.ex. veckotidningar är olika illaluktande medel som sprids eller appliceras direkt på växtligheten eller att hänga ut blänkande föremål för att på sätt hålla det vilda på behörigt avstånd. Resultatet av att använda dessa olika preparat och föremål varierar och var och en får själv bilda sig en uppfattning av resultatet.

Ekologi

Rådjuret har anpassat sig till de flesta miljöer inom sitt utbredningsområde. Rådjuret är det enda av våra hjortdjur som hävdar revir. Bockar fejar sina horn mellan mars och april och börjar därefter hävda revir. Reviren försvaras ända fram till augusti - september. I täta stammar kan det finnas ett antal bockar, främst yngre, som inte etablerar revir. Hondjur de s.k. getterna är inte revirhävdande.

Parningsperioden sträcker sig från juli till augusti och födsel sker runt slutet av maj till början av juni. En rådjursget kan föda 1-3 killingar. Under normala förhållanden dvs. med påverkan av rovdjur och jordbruksdrift kan sommarödligheten uppgå till 60 % av de födda kiden. Hårda vintrar kan resultera i en lika hög vinterödlighet, dvs. upp till 60 %.

Jakt

Rådjur jagas vanligtvis med drivande hund eller genom smygjakt, vaktjakt samt klapp- och tryckjakt. Årligen skjuts det ca 200 000 rådjur i landet. Rådjur är inblandade i ett stort antal bilolyckor, troligtvis fler än 20 000 årligen. Inom Mölnåls stad bedrivs sedan många år ett aktivt jakt- och viltvårdsarbete av de olika jaktlag som bl.a. staden upplåtit jakträtten till. Markområdena är i huvudsak belägna utanför tätbebyggt område. För avskjutning inom tätbebyggt område anlitar staden en skytt som har tillstånd för ändamålet.

- Jakttid – hornbärande djur
16 augusti - 31 januari
- Jakttid – kid
1 september - 31 januari
- Jakttid – vuxna hondjur
1 oktober - 31 januari.

Mer information om jakt och skydds jakt hittar du på Svenska Jägareförbundets webbplats www.jagareforbundet.se.

Rådjuret och människan

Informationen och texten till detta avsnitt har huvudsakligen hämtats från Socialstyrelsens meddelandeblad nr 20/99. Meddelandebladet finns att läsa på Socialstyrelsens webbplats, www.socialstyrelsen.se.

Under den senaste tjugoårsperioden har rådjursstammen utvecklats på ett dramatiskt sätt. Hela 1980-talet innebar en konstant ökning av rådjursstammen i alla delar av landet. Rådjur fanns i alla marktyper och blev allt vanligare i och omkring tätorterna. Under 1990-talets början minskade rådjursstammen rejält och är fortfarande betydligt mindre än på 1980-talet. Ingen vet hur många rådjur som finns i landet för närvarande men en ungefärlig siffra är 600 000 – 800 000 rådjur i vinterstam.

Miljö- och hälsoskyddskontoret

Senast reviderad: 2010-01-29

Tätorter

Den numerärt kanske mest opåverkade rådjursstammen är troligtvis den som lever i och omkring tätorter. Förklaringen är att negativ påverkan av rovdjur och hårda vintrar är mindre kännbar där än i det omgivande landskapet. I vissa regioner i landet finns det idag sannolikt fler rådjur i tätortsnära miljöer än ute i den omgivande marken. Det leder till att de mänskliga kontakterna med rådjur blir många eftersom rådjur gärna uppehåller sig på villatomter och i grönområden. Många rådjur har med åren anpassat sig till människans aktiviteter och är mycket orädda.

Fästingar

Sannolikheten för att människor ska drabbas av angrepp från fästing ökar inte dramatiskt i och med att rådjuren dagligen vistas i omedelbar närhet till människan. En undersökning i USA visade att när man i det närmaste sköt bort alla hjortar från ett område så minskade antalet fästingar i området. I samma undersökning redovisas också att en halvering av antalet hjortar inte hade någon mätbar effekt på fästingpopulationens storlek. I Sverige har man funnit fästingar hos 29 olika däggdjursarter, 56 fågelarter och 2 olika sorters ödlor. På Gotland har man t.ex. funnit att 25% av talgoxeungarna har mellan 1-25 fästingar på sig. Sammantaget blir det svårt att peka ut rådjuret som huvudansvarig. I Sverige finns även på flera håll områden utan eller nästan utan rådjur som har mycket rikligt med fästingar. Exempel på sådana områden är Gotland, Stora och Lilla Karlsö och flera öar i Stockholms skärgård.

Trots att få fakta talar för att rådjurens ökning bidragit till det ökade problemet med fästingar, upplever många människor en tydlig koppling av antalet rådjur och ett ökat problem med fästingar. Till stor del kan detta bero på den fokusering som media haft på rådjurens roll.

Slutligen kan tilläggas att rådjur och andra hjortdjur troligen inte kan överföra borreliabakterien till fästingar. Det har ofta ställts frågan om möjligheten till överföring av fästingar från rådjur till människa och husdjur. Vi vet idag att fästingen i sina cykler är beroende av blod från olika djur och att man på rådjur kan hitta ett stort antal fästingar som suger blod. Både människor, och husdjur som hund och katt, kan som bekant få fästingar, oavsett närkontakt med rådjuren. Mer information om rådjur och fästingar finns på www.socialstyrelsen.se.